

فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری
دوره ۱۲ / شماره ۲ (پیاپی ۴۶) / تابستان ۱۴۰۲
صفحه ۲۴۹ تا ۲۷۰

ارائه الگویی از رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ریسک سقوط قیمت سهام با تأکید بر نقش تعدیلی کمیته حسابرسی

سیدعباس دریاباری

گروه حسابداری، واحد قشم، دانشگاه آزاد اسلامی، قشم، ایران
abbas2972@yahoo.com

قدرت اله طالب نیا

گروه حسابداری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
Gh_talebniya@yahoo.com

محمد خدایی وله زاقرد

گروه حسابداری، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
m_khodaei@iau-Tnb.ac.ir

فایق احمدی

گروه مدیریت مالی و حسابداری، واحد قشم، دانشگاه آزاد اسلامی، قشم، ایران
faeyhahmadi@ymail.com

حمیدرضا وکیلی فرد

گروه حسابداری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
Vakilifard.phd@gmail.com

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۶/۳۱ تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۸/۱۷

چکیده

قابلیت مقایسه یکی از ویژگی‌های کیفی منحصربه‌فرد اطلاعات مالی است که مفید بودن آن را افزایش می‌دهد. قابلیت مقایسه صورت مالی به‌عنوان یکی از ویژگی‌های خاص کیفیت گزارشگری مالی می‌تواند انگیزه مدیران را برای مخفی‌سازی اخبار منفی کاهش دهد. از سویی کمیته حسابرسی اثربخش، رفتار فرصت‌طلبانه و جانب‌دارانه مدیران را محدود می‌نماید و شناسایی سود را به تأخیر می‌اندازد. بدین ترتیب وجود کمیته حسابرسی اثربخش را می‌توان سازوکار مؤثری دانست که ریسک سقوط قیمت سهام را کاهش داده و بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ریسک سقوط قیمت سهام اثرگذار است. لذا بر پایه این استدلال، پژوهش حاضر با استفاده از رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری به بررسی رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با ریسک سقوط قیمت سهام شرکت و مطالعه اثر تعدیل‌کنندگی کمیته حسابرسی بر این رابطه می‌پردازد. نمونه آماری پژوهش حاضر متشکل از ۱۲۶ شرکت پذیرفته‌شده بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی موجب کاهش ریسک سقوط قیمت سهام شرکت

می‌گردد. علاوه بر این، نتایج نشان می‌دهد که کمیته حسابرسی رابطه منفی بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت‌ها را تعدیل و تشدید می‌کند.

واژه‌های کلیدی: قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، ریسک سقوط قیمت سهام، کمیته حسابرسی، معادلات ساختاری.

۱- مقدمه

قابلیت مقایسه یکی از ویژگی‌های کیفی منحصربه‌فرد اطلاعات مالی است که مفید بودن آن را افزایش می‌دهد (هیئت استانداردهای حسابداری مالی، ۲۰۱۰). برخلاف مفهوم قابلیت اتکاء که تمرکز بر روی پیش‌بینی یا تاییدپذیری اطلاعات مالی است، قابلیت مقایسه به استفاده‌کنندگان این امکان را فراهم می‌آورد تا شباهت‌ها و تفاوت‌های عملکرد مالی شرکت‌ها را شناسایی کنند. بنابراین این ویژگی کیفیت اطلاعات مالی (قابلیت مقایسه) در بازار سرمایه و بدهی برای سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان حائز اهمیت است، زیرا تصمیم‌های سرمایه‌گذاری و وام‌دهی مبتنی بر ارزیابی فرصت‌ها یا پروژه‌های جایگزین است و بدون وجود این اطلاعات قابل مقایسه نمی‌توان اقدام به اتخاذ تصمیم کرد (کیم و همکاران، ۲۰۱۶).

به‌رغم تأکید بر اهمیت ویژگی کیفی قابلیت مقایسه توسط نهادهای سیاست‌گذار، پژوهش‌ها و مطالعه‌های نسبتاً کمی صورت پذیرفته است و شواهد مربوط به آن کم است (اسشیر، ۲۰۰۳). دی فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) مزایا و منافع قابلیت مقایسه اطلاعات مالی را با تمرکز بر دقت پیش‌بینی تحلیل‌گران، پوشش و پراکندگی به‌صورت تجربی بررسی و مطالعه کردند. پژوهش‌های بعدی تأثیر قابلیت مقایسه را بر ارزیابی مشارکت‌کنندگان در بازار بدهی از مخاطره اعتباری کم (کیم و همکاران، ۲۰۱۳)، تمایل مدیران به افشای پیش‌بینی‌های سود (گانگ و همکاران، ۲۰۱۳) مورد مطالعه و بررسی قرار داده‌اند. همچنین سایر پژوهش‌ها با تمرکز بر پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارش‌دهی مالی به بررسی و مطالعه قابلیت مقایسه پرداختند (دی فاند و همکاران، ۲۰۱۳؛ لانگ و همکاران، ۲۰۱۰؛ وانگ، ۲۰۱۴).

اعتقاد بر این است که قابلیت مقایسه به‌عنوان یکی از ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی منجر به کاهش انگیزه و توانایی مدیران برای پنهان‌کاری اخبار منفی می‌شود زیرا سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان با دسترسی به اطلاعات و صورت‌های مالی شرکت‌های مشابه و امکان شناخت اطلاعات نه‌فقط می‌توانند درک بهتری از عملکرد شرکت داشته باشند، بلکه بخشی از اخبار منفی درباره آن را حتی در صورت عدم افشا از طریق استنتاج بر اساس عملکرد و یا افشای هم‌تایان آن‌ها به دست می‌آورند. از آنجایی که سرمایه‌گذاران ممکن است با تحلیل شرکت‌های مشابه، از قبل بخشی از اخبار منفی افشا نشده را درباره شرکت تحصیل کرده باشند و به‌تبع آن مزایا و منافع پنهان کردن اخبار منفی برای مدیران احتمالاً از هزینه‌های مربوطه کم‌تر خواهد بود. بنابراین تأکید و الزام نهادهای سیاست‌گذار مبنی بر ثبات رویه در تهیه صورت‌های مالی و افشای کامل اطلاعات مالی و در نتیجه افزایش قابلیت مقایسه، انگیزه مدیران را برای انجام رفتارهایی مبنی بر پنهان کردن اخبار بد کاهش می‌دهد. کیم و همکاران (۲۰۱۶) بر این

باورند که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ریسک سقوط قیمت سهام تأثیرگذار است. همچنین؛ کمیته حسابرسی می‌تواند بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌ها از طریق نظارت بر امور شرکت اثرگذار باشند. همچنین کمیته حسابرسی مؤثر(اثربخش) منجر به کاهش مدیریت سود، کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و افشای بالای اطلاعات شرکت (توانگر و همکاران، ۱۳۹۷) می‌گردد. لذا بر پایه این استدلال، در پژوهش حاضر درصدد طراحی و ارزیابی مدلی برای قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ریسک سقوط قیمت سهام با تأکید بر نقش تعدیلی اثربخشی کمیته حسابرسی است.

مبانی نظری پژوهش

در استانداردهای حسابداری ایران همانند چارچوب نظری هیئت استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی و استانداردهای حسابداری مالی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به‌عنوان یک ویژگی اصلی اطلاعات مالی سودمند تأکید شده است (هیئت استانداردهای حسابداری مالی، ۲۰۱۰). مطابق با این استانداردهای حسابداری مالی بیان می‌کند، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به‌عنوان دلیل اصلی ایجاد استانداردهای حسابداری است (هیئت استانداردهای حسابداری مالی، ۱۹۸۰) و بر قابلیت مقایسه به‌صورت محوری در متون حسابداری و مشخصاً متون تحلیل صورت‌های مالی تأکید شده است (فلیپس و همکاران، ۲۰۱۳؛ روسین و همکاران، ۲۰۱۱). تقدم قابلیت مقایسه به‌عنوان یک ویژگی کیفی حسابداری، اهمیت آن را در درک عواملی روشن می‌سازد که موجب افزایش این ویژگی می‌شود. قابلیت مقایسه ویژگی است که به استفاده‌کنندگان در شناسایی و درک شباهت‌ها و تفاوت‌ها کمک می‌نماید، هزینه کسب و پردازش اطلاعات را کاهش و کمیت و کیفیت کلی اطلاعات موجود در مورد شرکت‌ها را افزایش می‌دهد (دی فرانکو و همکاران، ۲۰۱۱) و موجب تخصیص کارایی سرمایه می‌شود (چن و همکاران، ۲۰۱۴). بنابراین، در راستای افزایش کیفیت گزارشگری مالی، کمیته‌های حسابرسی نقش و اهمیت بسزایی دارند (هیئت استانداردهای حسابداری مالی، ۲۰۱۰) کمیته حسابرسی با ایجاد ارتباط بین حسابرسان مستقل و مدیریت، عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش داده و روند نظارت را نیز تسهیل کرده و تصمیمات افشای مالی را نظم می‌بخشد (لانگ و همکاران، ۲۰۱۰). پس از فروپاشی شرکت‌های بزرگ نظیر انرون و اندرسون، این نگرانی در خصوص اینکه آیا نظارت کمیته حسابرسی این اطمینان را ایجاد می‌کند که کیفیت گزارشگری مالی نیز افزایش می‌یابد یا خیر. مطالعات صورت گرفته در زمینه نقش نظارتی کمیته حسابرسی بر سه جنبه مهم از کیفیت گزارشگری مالی تأکید دارد. جنبه اول مربوط به سوءاستفاده (تقلب) است که توسط محققانی نظیر بدارد و همکاران (۲۰۰۴) و شارما و ایسلین (۲۰۱۲) بیان گردید. دوم؛ صحت و سقم سود گزارش شده توسط مدیران است (وافیس، ۲۰۰۵؛ کنت، ۲۰۱۰؛ باکستر و کاتر، ۲۰۰۹) و سومین جنبه به میزان افشای گزارش‌های مالی اشاره دارد (کنت و همکاران، ۲۰۱۰؛ مانجینا و پیک، ۲۰۰۵). لذا این انتظار وجود دارد که کمیته حسابرسی نقش بسزایی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ایفا کند. از سویی با توجه به مطالعات انجام شده در ارتباط با ریسک سقوط قیمت سهام شرکت مطابق با استدلال بلک و لیو (۲۰۰۷) و هاتون و همکاران (۲۰۰۹) خطر سقوط مورد انتظار (آتی) قیمت سهام، اغلب ناشی از پنهان کاری مدیران در رابطه با اخبار بد در شرکت بیان شده است. طبق مدل نظری جین و

مایرز (۲۰۰۶) اعتقاد بر این است که مدیران هرچقدر هم اقدام به پنهان‌کاری رویدادهای نامطلوب به خاطر حفظ شغل، دریافت پاداش بیشتر و حفظ اعتبار و سمت خود در شرکت کنند، این رویدادها و اخبار بد تجمیع می‌شوند و بالاخره در نهایت اخبارهای بد منتشر خواهند شد. انتشار چنین اخبارهایی منجر به ریزش (سقوط) قیمت سهام به دلیل اطلاع سهامداران و سرمایه‌گذاران و عدم تمایل آن‌ها به قیمت‌گذاری بیشتر سهام خواهد شد. مطابق با تئوری مبتنی بر اطلاعات، اهمیت توانایی و انگیزه مدیران در پنهان‌سازی اخبار بد از سرمایه‌گذاران است که اگر این انگیزه یا توانایی کاهش یابد، خبرهای انباشته‌شده بسیار پرهزینه می‌شوند و این امر منجر می‌شود تا اطلاعات درون شرکت باقی بماند و ناگهان آزاد می‌گردند و باعث سقوط قیمت سهام می‌شود. قابلیت مقایسه صورت‌های مالی باعث درک سرمایه‌گذاران از اطلاعات مرتبط با سرمایه‌گذاری در شرکت‌ها می‌شود. بنابراین، سرمایه‌گذاران با دسترسی به اطلاعات شرکت‌هایی با قابلیت مقایسه صورت‌های مالی نه تنها می‌توانند درک بهتری از عملکرد شرکت داشته باشند بلکه از طریق استنتاج‌های مبتنی بر عملکرد و یا افشای اطلاعات شرکت، اطلاعات مربوط به ارزش شرکت را به دست می‌آورند. لذا، در صورت عدم افشای اخبار بد، ممکن است سرمایه‌گذاران بتوانند حداقل برخی از اطلاعات منفی را از طریق استنتاج‌ها بر اساس عملکرد و یا افشای قابلیت مقایسه شرکت‌ها به دست آورند. بنابراین با وجود درک سرمایه‌گذاران از قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، مدیران شرکت‌ها را برای پنهان‌سازی اخبار بد محدود می‌نماید (کیم و همکاران، ۲۰۱۶). بنابراین، وجود کمیته حسابرسی با اندازه بزرگ‌تر و تخصص مالی و حسابداری اعضای کمیته حسابرسی می‌تواند بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت مؤثر باشد. چراکه اندازه کمیته حسابرسی نه تنها به مسئولیت و اختیارات کمیته حسابرسی بلکه به اندازه اعضای هیئت‌مدیره شرکت بستگی دارد. این انتظار وجود دارد که کمیته حسابرسی بزرگ‌تر مؤثرتر باشد، چراکه وجود اعضای بیشتر در کمیته حسابرسی باعث افزایش نظارت و افشای اطلاعات بهتری می‌گردد (کارامانو و وافیس، ۲۰۰۵). بر این اساس، کمیته حسابرسی بزرگ‌تر احتمالاً مشکلات احتمالی گزارشگری مالی را کشف می‌نمایند و از این طریق کیفیت کنترل داخلی و گزارشگری مالی شرکت بهبود می‌یابد (شارما و همکاران، ۲۰۰۹؛ وافیس، ۲۰۰۵؛ راقوناندان و راما، ۲۰۰۷). شواهد تجربی موجود نشان می‌دهد که سازوکارهای نظارتی قوی، توانایی‌ها و فرصت‌های مدیران را برای نگهداری و عدم افشای اخبار منفی، محدود کرده و بر سقوط قیمت سهام تأثیرگذار است. از جمله سازوکارهای نظارتی که به‌طور گسترده در ادبیات استفاده شده، کمیته حسابرسی است. وجود کمیته حسابرسی اثربخش، رفتار فرصت‌طلبانه و جانب‌دارانه مدیران را محدود می‌نماید و شناسایی سود را به تأخیر می‌اندازد، در نتیجه خالص‌داری‌ها و سود کمتر نشان داده می‌شوند. شناسایی به‌موقع زیان و مشخص بودن شرایط بالقوه آن برای سهامداران و اعتباردهندگان، موجب می‌شود که آن‌ها برای جلوگیری از زیان‌های بیشتر، واکنش سریع‌تری انجام دهند (داوری و رضازاده، ۱۳۹۷). بدین ترتیب وجود کمیته حسابرسی اثربخش را می‌توان سازوکار مؤثری دانست که ریسک سقوط قیمت سهام را کاهش داده و بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ریسک سقوط قیمت سهام اثرگذار است.

پیشینه تجربی پژوهش

بیلال و همکاران (۲۰۱۸) طی پژوهشی به بررسی فراتحلیل تخصص کمیته حسابرسی و کیفیت سود پرداختند. آن‌ها با استفاده از یک نمونه متشکل از ۱۶۵۵۲۹ سال-شرکت نشان دادند که تخصص کمیته حسابرسی با کیفیت سود ارتباط مثبت و معناداری دارد. همچنین بیان کردند که اعضای کمیته حسابرسی با کارشناسان و متخصصان مالی و حسابداری و کیفیت سود نسبت به اعضای غیرمتخصص کمیته حسابرسی ارتباط معناداری دارد. بدین معنی که اعضای غیرمتخصص تأثیری بر کیفیت سود ندارند. پاریتی و همکاران (۲۰۱۸) در تحقیق خود به بررسی استقلال کمیته حسابرسی و محتوای اطلاعاتی سود پرداختند. آن‌ها با استفاده از یک نمونه متشکل از ۷۶۰۰ سال-شرکت از ۱۵ کشور بین‌المللی طی سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۴ نشان دادند که استقلال کمیته حسابرسی به‌عنوان یک نقش جایگزین برای افزایش اعتبار اطلاعاتی سود شرکت‌های کوچک می‌گردد. دوبیجا (۲۰۱۵) در پژوهش خود شیوه‌های کمیته حسابرسی و نظارت بر گزارشگری مالی و حسابرسی در لهستان را مورد بررسی قرار داد. تحقیق وی با ارائه بینشی از جنبه‌های خاصی از اثربخشی کمیته‌های حسابرسی با تمرکز بر نظارت کمیته‌های حسابرسی گزارشگری مالی و حسابرسی در یک کشور که از مدل آنگلو ساکسون حاکمیت شرکتی پیروی نمی‌کند پرداخته است. نتایج تحقیق بیانگر برجستگی از پیچیدگی و تناقض طبیعی از رفع موضوع حاکمیت شرکتی در یک محیط با غلظت بالاتر مالکیت همراه بود. روحانا و همکاران (۲۰۱۴) به بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه در ۹۴ شرکت از شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار مالزی پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که تنها تخصص کمیته بر افشای داوطلبانه تأثیر می‌گذارد و هیچ‌یک از عوامل استقلال کمیته، اندازه کمیته و تعداد جلسات کمیته با افشای داوطلبانه رابطه‌ای معنی‌دار ندارند. هیشام و همکاران (۲۰۱۴) طی پژوهشی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه‌ی ۱۴۶ شرکت از شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار مالزی را مورد آزمون قرار دادند. متغیرهای توضیحی مورد مطالعه‌ی آن‌ها شامل استقلال کمیته حسابرسی، تعداد جلسات کمیته و اندازه کمیته حسابرسی بود. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که استقلال کمیته و اندازه‌ی کمیته با افشای داوطلبانه رابطه‌ای مستقیم دارند اما تعداد جلسات کمیته و تخصص اعضای کمیته بر افشای داوطلبانه تأثیری ندارند.

مهربان پور و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی نقش میانجی کیفیت گزارشگری مالی در رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد با استفاده از یک نمونه متشکل از ۱۱۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ پرداختند. افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به‌طور چشمگیری نگهداشت وجه نقد شرکت‌ها را کاهش می‌دهد. از سوی دیگر، کیفیت گزارشگری مالی (با دو شاخص اقلام تعهدی اختیاری و کیفیت افشا) میانجی رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد نیست. نتایج به سنجه‌های جایگزین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد حساس نیستند و این نتایج با مقیاس‌های جایگزین نیز تأیید می‌شوند. افزون بر این، نتایج آزمون‌های اضافه نشان داد که اعتبار تجاری در رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد، نقش میانجی ایفا نمی‌کند. امیری و حاجیها (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی رابطه بین فعالیت‌های کمیته حسابرسی و کیفیت سیستم کنترل داخلی

با استفاده از یک نمونه متشکل از ۹۶ شرکت پذیرفته‌شده بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵ پرداختند. نتایج تحقیق در سطح اطمینان ۹۵ درصد نشان داد، بین اندازه کمیته حسابرسی و نوع موسسه حسابرسی باکیفیت کنترل داخلی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین تعداد اعضای کمیته حسابرسی باکیفیت کنترل داخلی (ضعف در سطح عمومی) رابطه معناداری داشته است و در نهایت نوع موسسه حسابرسی رابطه بین فعالیت‌های کمیته حسابرسی (تعداد اعضای کمیته حسابرسی) و کیفیت کنترل داخلی (ضعف در سطح عمومی) و ضعف در سطح درآمد) را تعدیل می‌کند. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از آزمون فرضیه‌ها می‌توان نتیجه گرفت، اندازه کمیته حسابرسی و نوع موسسه حسابرسی بر کیفیت کنترل داخلی مؤثر می‌باشد اما با در نظر گرفتن تعداد اعضای کمیته حسابرسی این اثر در معیارهای کنترل داخلی و شاخص‌های آن مؤثر نبوده است از این رو پیشنهاد می‌شود تعداد اعضای کمیته حسابرسی افزایش یافته و قوانین سخت‌گیرانه‌تر به‌منظور ملزم نمودن تمام شرکت‌ها با داشتن کمیته حسابرسی اتخاذ گردد. توانگر حمزه کلایی و اسکافی اصل (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی ارتباط بین قدرت مدیرعامل، ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت کنترل داخلی با استفاده از یک نمونه متشکل از ۹۰ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۹۱ پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که از بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی، تخصص مالی اعضا و اندازه کمیته حسابرسی باکیفیت کنترل داخلی رابطه معنادار دارد و ویژگی استقلال با متغیر وابسته رابطه معنادار نداشته است. همچنین نتایج نشان داد که قدرت مدیرعامل تنها تأثیر تعدیل‌کننده بر ارتباط بین اندازه کمیته حسابرسی و کیفیت کنترل داخلی دارد. صفری گرایی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی ارائه مدلی برای تبیین اثربخشی کمیته حسابرسی و محتوای ارزشی اطلاعات حسابداری با استفاده از یک نمونه متشکل از ۱۰۳ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۴ پرداختند. نتایج حاکی از آن است که اثربخشی کمیته حسابرسی، مربوط بودن ارزش سود (محتوای ارزشی اطلاعات سود و زیان) و مربوط بودن ارزش دفتری هر سهم (محتوای ارزشی اطلاعات ترازنامه) را افزایش می‌دهد. جامعی و رستمیان (۱۳۹۵) در پژوهش خود به بررسی تأثیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر ویژگی‌های سود پیش‌بینی‌شده با استفاده از یک نمونه متشکل از ۹۵ شرکت پذیرفته‌شده بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. شواهد نشان می‌دهد، تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی با صحت پیش‌بینی سود رابطه مثبت دارد. به‌بیان‌دیگر می‌توان گفت وجود اعضای با تخصص مالی در کمیته حسابرسی کیفیت گزارشگری مالی را افزایش می‌دهد و اطلاعات قابل‌اتکاتری در اختیار مدیریت قرار می‌گیرد و پیش‌بینی سود با دقت بیشتری برآورد می‌شود. همچنین نتایج نشان داد که تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی با پراکندگی پیش‌بینی‌های سود ارتباطی منفی دارد

فرضیات پژوهش

فرضیه اول: قابلیت مقایسه صورت‌های مالی موجب کاهش ریسک سقوط قیمت سهام شرکت می‌شود.
فرضیه دوم: کمیته حسابرسی، رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت را تعدیل می‌کند.

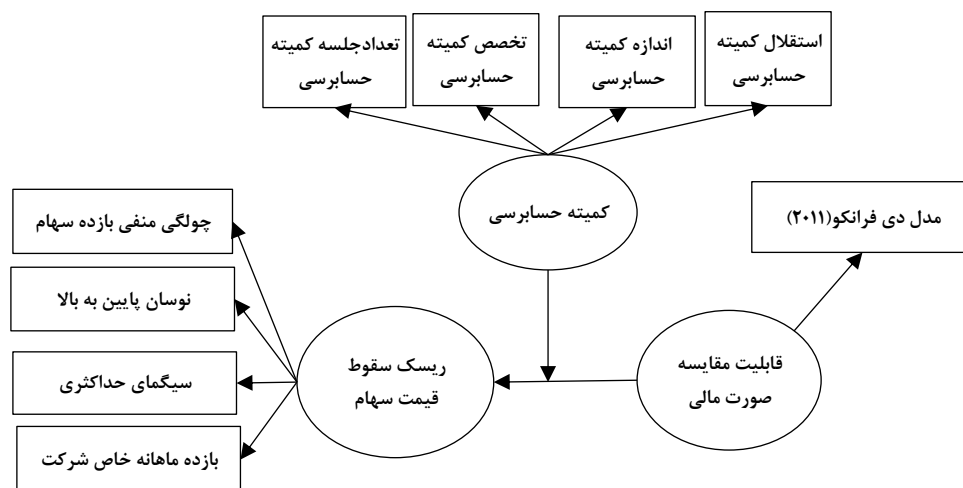
روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، پژوهشی کاربردی و از حیث نحوه گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات توصیفی-همبستگی می‌باشد. همچنین، از نظر شیوه استدلال قیاسی-استقرایی بوده و به دلیل مطالعه داده‌های مربوط به یک مقطع زمانی خاص، روش تحلیل داده‌ها به صورت سری زمانی و مبتنی بر روش تحلیل مسیر است. داده‌های موردنیاز شرکت‌های منتخب با مراجعه به صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی همراه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران موجود در سامانه کدال، پایگاه اینترنتی بورس اوراق بهادار استخراج گردید. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ است. عدم دسترسی به داده‌های صورت مالی ۱۳۹۸، دوره زمانی پایانی پژوهش سال ۱۳۹۷ انتخاب شد. از سوی دیگر به دلیل استفاده از مدل رگرسیونی تابلویی و نیاز به داده‌های بیش از ۵ سال مالی شرکت‌ها، سال ابتدایی پژوهش، سال ۱۳۹۱ انتخاب گردید. نمونه انتخابی پژوهش نیز شرکت‌هایی می‌باشند که مجموعه شرایط زیر را دارا باشند:

- ۱- شرکت‌هایی که از ابتدای سال ۱۳۹۱ تا انتهای سال ۱۳۹۷ در عضویت بورس اوراق بهادار باشند؛ ۲- به منظور افزایش قابلیت مقایسه، سال مالی آن‌ها منتهی به پایان اسفندماه باشد؛ ۳- طی سال مذکور تغییر فعالیت یا تغییر سال مالی نداده باشند؛ ۴- جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری مالی نباشند (شرکت‌های سرمایه‌گذاری به علت تفاوت ماهیت فعالیت با بقیه شرکت‌ها در جامعه آماری منظور نشدند). پس از اعمال محدودیت‌های فوق تعداد ۸۸۲ سال-شرکت به‌عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب شدند. تجزیه و تحلیل نهایی داده‌های گردآوری شده نیز با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری و نرم‌افزار PLS صورت گرفته است. مراحل انجام مدل‌سازی معادلات ساختاری بدین ترتیب است که ابتدا به بررسی برازش مدل (شامل برازش مدل‌های اندازه‌گیری، برازش مدل ساختاری و برازش مدل کلی) و سپس به آزمون فرضیه‌های پژوهش پرداخته می‌شود.

مدل مفهومی و متغیرهای پژوهش

با توجه به مبانی نظری پژوهش، چارچوب مدل مفهومی پژوهش حاضر بر اساس رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری در شکل (۱) ترسیم شده است.

شکل (۱): چارچوب مفهومی پژوهش

متغیر مستقل: قابلیت مقایسه صورت‌های مالی

متغیر مستقل پژوهش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی است که برای اندازه‌گیری آن از مدلی که دفرانکو و همکاران (۲۰۱۱) ارائه کرده‌اند، استفاده شده است. در چارچوب این مدل، سیستم حسابداری یک شرکت به‌عنوان تابعی در نظر گرفته می‌شود که رویدادهای اقتصادی (بازده سهام) را به گزارش‌های مالی (سود حسابداری) تبدیل می‌کند. به‌طوری‌که هرچه تابع حسابداری دو شرکت شباهت بیشتری باهم داشته باشد، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی آن‌ها بیشتر خواهد بود. با استفاده از این معیار برای محاسبه قابلیت مقایسه بین دو شرکت i و j به طریق زیر عمل شده است:

ابتدا برای هر شرکت-سال رابطه زیر با استفاده از داده‌های سری زمانی مربوط به پایان سال t برآورد خواهد شد. رابطه (۱):

$$Earning_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 Return_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

که در آن:

$Earning$ سود خالص فصلی تقسیم‌بر ارزش بازار ابتدای دوره سهام شرکت و $Return$ بازده سهام فصلی شرکت است.

ضرایب برآورد شده از رابطه (۱) معرف تابع حسابداری شرکت است که رویدادهای اقتصادی (بازده) را به گزارش حسابداری (سود) تبدیل می‌کند. یعنی α_i و β_i نشان‌دهنده تابع حسابداری شرکت i و ضرایب α_j و β_j معرف تابع حسابداری شرکت j است. شباهت بین تابع حسابداری دو شرکت، میزان قابلیت مقایسه بین دو شرکت را نشان می‌دهد. لذا برای برآورد تفاوت بین تابع و عملیات حسابداری دو شرکت i و j در هر سال از طریق رابطه‌های زیر سود شرکت i به‌طور جداگانه یک‌بار با استفاده از تابع حسابداری خود شرکت i و یک‌بار با استفاده از تابع حسابداری

شرکت z اما با بازده خود شرکت i (رویداد مشابه)، برای دوره زمانی مشابه با دوره زمانی رابطه (۱) پیش‌بینی می‌شود؛

$$E(Earning)_{iit} = \hat{\alpha}_i + \hat{\beta}_i Return \quad \text{رابطه (۲)}$$

$$E(Earning)_{ijt} = \hat{\alpha}_j + \hat{\beta}_j Return \quad \text{رابطه (۳)}$$

در رابطه فوق،

$E(Earning)_{iit}$ سود پیش‌بینی شده شرکت i در دوره t با استفاده از تابع حسابداری شرکت i و $E(Earning)_{ijt}$ سود پیش‌بینی شده شرکت j در دوره t با استفاده از تابع حسابداری شرکت i می‌باشد.

پس از محاسبه مقادیر فوق، میانگین تفاوت در مقادیر سود پیش‌بینی شده بیانگر تفاوت در تابع حسابداری دو شرکت است. لذا قرینه آن، میزان شباهت و قابلیت مقایسه بین دو شرکت را به شرح رابطه زیر نشان می‌دهد؛

$$ComAcc_{ijt} = \frac{-1}{12} \sum_{t-11}^t |E(Earning)_{iit} - E(Earning)_{ijt}| \quad \text{رابطه (۴)}$$

که در مدل فوق، $ComAcc_{ijt}$ قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بین دو شرکت i و j در سال t است. به طریق مشابه، برای هر سال و برای جفت شرکت i با شرکت‌های j عضو یک صنعت، معیار $ComAcc_{ijt}$ محاسبه شده و سپس میانه مقادیر محاسبه شده برای شرکت i در سال t به عنوان معیار قابلیت مقایسه خاص شرکت i ($Com_{i,t}$) تعریف می‌شود.

متغیر وابسته: ریسک سقوط قیمت سهام

متغیر وابسته پژوهش حاضر ریسک سقوط قیمت سهام است که برای اندازه‌گیری آن مطابق با پژوهش لی و همکاران (۲۰۱۷) و کائو و همکاران (۲۰۱۶) از چهار معیار استفاده شده است

معیار اول ریسک سقوط قیمت سهام، چولگی منفی بازده سهام (NCSKEW) است که از طریق رابطه (۱) محاسبه می‌گردد

$$NCSKEW_{it} = -[n(n-1)]^{\frac{3}{2}} / [\sum W_{i,\theta}^3] / [(n-1)(n-2)(\sum W_{i,\theta}^2)^{\frac{3}{2}}] \quad \text{رابطه (۱)}$$

در رابطه فوق:

$W_{i,\theta}$: بازده ماهانه خاص شرکت i در ماه θ و n : تعداد بازده ماهانه مشاهده شده طی سال مالی می‌باشد. در این مدل هرچه مقدار ضریب چولگی منفی بیشتر باشد، آن شرکت در معرض سقوط قیمت سهام بیشتری قرار خواهد بود.

دومین معیار ریسک سقوط قیمت سهام: نوسان‌های پایین به بالا (DUVOL) بوده که برای اندازه‌گیری آن ابتدا میانگین بازده خاص شرکت‌ها محاسبه و سپس داده‌های مربوط به آن به دو دسته کمتر از میانگین و بیشتر از

میانگین تفکیک‌شده و انحراف معیار هریک به‌طور مجزا محاسبه می‌شود. سپس برای محاسبه نوسان‌های پایین به بالا از رابطه (۲) استفاده می‌گردد:

$$DUVOL_{i,t} = \log \left(\frac{Down_{i,t}}{Up_{i,t}} \right) \quad \text{رابطه (۲)}$$

که در آن:

$Down_{i,t}$: انحراف معیار مشاهدات کمتر از میانگین و $Up_{i,t}$: انحراف معیار مشاهدات بیشتر از میانگین برای بازده خاص شرکت i در سال t است

معیار سوم: سیگمای حداکثری

برادشو و همکاران (۲۰۱۰) بیان کردند سیگمای حداکثری به‌منظور ایجاد یک معیار کمی و پیوسته برای اندازه‌گیری ریسک سقوط قیمت سهام به کار می‌رود. همچنین، سیگمای حداکثری به‌عنوان بازده‌های پرت با توجه به انحراف معیار یک شرکت خاص تعریف می‌گردد. برای محاسبه این متغیر از رابطه زیر استفاده می‌شود (برادشو و همکاران، ۲۰۱۰؛ اندریو و همکاران، ۲۰۱۳).

$$EXTR_{SIGMA} = -Min \left[\frac{W-\bar{W}}{\partial_w} \right] \quad \text{رابطه (۳)}$$

که در این رابطه:

\bar{W} : میانگین بازده ماهانه خاص شرکت؛
 ∂_w : انحراف استاندارد بازده ماهانه خاص شرکت.

معیار چهارم: بازده ماهانه خاص شرکت:

مطابق با پژوهش هاتن و همکاران (۲۰۰۹) و اندرو و همکاران (۲۰۱۳) از رابطه زیر جهت سنجش بازده ماهانه خاص شرکت استفاده خواهد شد.

بازده ماهانه خاص شرکت که با $W_{i,\theta}$ نشان داده می‌شود، برابر است با لگاریتم طبیعی عدد 1 به‌علاوه عدد باقی‌مانده $(\varepsilon_{i,\theta})$ که از رابطه (۴) محاسبه می‌گردد:

$$W_{i,\theta} = \ln(1 + \varepsilon_{i,\theta}) \quad \text{رابطه (۴)}$$

در رابطه فوق، $\varepsilon_{i,\theta}$: بازده باقی‌مانده سهام شرکت i در ماه θ است که از طریق مقادیر باقی‌مانده حاصل از برآورد مدل زیر محاسبه می‌شود:

$$r_{i,\theta} = \alpha + \beta_1 r_{i,\theta-2} + \beta_2 r_{i,\theta-1} + \beta_3 r_{i,\theta} + \beta_4 r_{i,\theta+1} + \beta_5 r_{i,\theta+2} + \varepsilon_{i,\theta} \quad \text{رابطه (۵)}$$

در رابطه بالا:

$r_{i,\theta}$: بازده سهام شرکت i در ماه θ و $r_{i,t}$: بازده بازار در ماه θ است. برای محاسبه بازده ماهانه بازار، شاخص ابتدای ماه از شاخص پایان ماه کسر شده و حاصل بر شاخص ابتدای ماه تقسیم می‌شود.

متغیر تعدیل‌گر: کمیته حسابرسی

برای محاسبه کمیته حسابرسی از چهار معیار: (۱) اندازه کمیته حسابرسی؛ (۲) استقلال کمیته حسابرسی؛ (۳) تخصص کمیته حسابرسی، (۴) تعداد جلسات کمیته حسابرسی استفاده شده است. استقلال کمیته حسابرسی: یک متغیر ساختگی است که اگر در پایان سال مالی مدیران کمیته حسابرسی مستقل باشند، عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر خواهد بود (مرادزاده فرد و همکاران، ۱۳۹۶؛ گارسیا-سانچز و همکاران، ۲۰۱۷). تخصص کمیته حسابرسی: یک متغیر ساختگی است که اگر در پایان سال مالی بیش از دو عضو از اعضای کمیته حسابرسی دارای تخصص مالی و حسابداری و مدیریت باشند، عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر خواهد بود (مرادزاده فرد و همکاران، ۱۳۹۶؛ فخاری و رضائی پینه نوئی، ۱۳۹۷). اندازه کمیته حسابرسی: یک متغیر ساختگی است که اگر اعضای کمیته حسابرسی در پایان سال مالی حداقل ۳ عضو باشند، عدد صفر و در غیر این صورت عدد یک خواهد بود (مرادزاده فرد و همکاران، ۱۳۹۶؛ فخاری و همکاران، ۱۳۹۳). جلسات کمیته حسابرسی: یک متغیر ساختگی است که اگر اعضای کمیته حسابرسی بیشتر از ۱۰ جلسه تشکیل شده باشد، عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر خواهد بود (مرادزاده فرد و همکاران، ۱۳۹۶؛ فخاری و همکاران، ۱۳۹۳).

متغیرهای کنترلی

در این پژوهش برخی از مهم‌ترین متغیرهایی که بر مبنای پژوهش‌های قبلی به‌عنوان عوامل مؤثر بر ریسک سقوط قیمت سهام شناخته شده‌اند، به‌عنوان متغیرهای کنترلی مدنظر قرار گرفتند که عبارت‌اند از: (کیم و همکاران، ۲۰۱۱) اندازه شرکت: با استفاده از لگاریتم طبیعی کل دارایی‌های شرکت محاسبه می‌گردد. اهرم مالی: از حاصل نسبت جمع کل بدهی‌های بلندمدت شرکت به کل دارایی‌های شرکت برآورد می‌شود. نرخ بازده دارایی: از حاصل نسبت سود خالص به کل دارایی‌های شرکت برآورد شده است.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

نگاره (۱)، آمار توصیفی متغیرهای مورد آزمون که شامل برخی شاخص‌های مرکزی و پراکندگی است را برای نمونه‌ای متشکل از ۸۸۲ سال-شرکت مشاهده در فاصله زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ نشان می‌دهد. همان‌گونه که در این جدول ملاحظه می‌شود، مقدار میانگین متغیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی (۰/۸۷۱)، حاکی از آن است که به‌طور متوسط حدود ۸۷ درصد از اعضای کمیته حسابرسی از تخصص کافی در زمینه حسابداری مالی، مدیریت و حسابرسی برخوردارند. همچنین میانگین تعداد جلسات کمیته حسابرسی برابر (۸/۶۵۳) است که حاکی از آن است که به‌طور متوسط حدود ۸ جلسه در بین شرکت‌ها، اعضای کمیته حسابرسی، جلسات مربوط به مسائل کمیته حسابرسی را تشکیل داده و میانگین استقلال کمیته حسابرسی، برابر (۰/۷۳۵) است که نشان‌دهنده وجود استقلال در بین اعضای کمیته حسابرسی است. میانه معیار چولگی منفی بازده سهام به میزان (۰/۷۸۴-) و نوسان

پایین به بالا (۰/۶۱۰-) است. همچنین، میانگین متغیر اهرم مالی حکایت از آن دارد که به‌طور متوسط حدود ۶۴ درصد از دارایی‌های شرکت‌های مورد بررسی از طریق استقراض، تامین مالی شده‌اند.

نگاره ۱. آمار توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	میان	حداقل	حداکثر	انحراف معیار
اندازه کمیته حسابرسی	۳/۰۹۵	۳/۰۰۰	۳/۰۰۰	۵/۰۰۰	۰/۵۳۸
تخصص کمیته حسابرسی	۰/۸۷۱	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۳۴۱
استقلال کمیته حسابرسی	۰/۷۳۵	۰/۶۶۶	۰/۳۳۳	۰/۶۶۶	۰/۱۸۶
تعداد جلسات کمیته حسابرسی	۸/۶۵۳	۸/۴۱۳	۶/۰۰۰	۲۴/۰۰۰	۱/۴۶۵
چولگی منفی بازده سهام	-۰/۵۷۳	-۰/۷۸۴	-۳/۸۱۲	۳/۶۴۳	۲/۱۲۴
نوسان پایین به بالا	-۰/۴۳۲	-۰/۶۱۰	-۲/۱۱۸	۱/۲۲۷	۱/۵۱۹
سیگمای حداکثری	۲/۲۱۳	۲/۱۸۹	۰/۶۹۲	۳/۱۶۲	۰/۶۸۲
بازده ماهانه خاص شرکت	۱۷/۴۳۷	۱۲/۴۹۲	۰/۰۰۰	۳۱/۵۲۴	۰/۷۴۴
قابلیت مقایسه صورت مالی	-۰/۰۵۷	-۰/۰۳۴	-۰/۷۰۹	-۰/۰۰۳	۰/۰۷۳
اندازه شرکت	۱۲/۹۱۵	۱۲/۷۱۳	۱۰/۳۲۸	۱۴/۹۷۳	۰/۶۶۸
اهرم مالی	۰/۶۴۳	۰/۶۱۲	۰/۳۳۸	۰/۸۵۱	۰/۱۶۰
بازده دارایی‌ها	۰/۱۱۶	۰/۱۰۴	-۰/۷۶۳	۰/۶۷۱	۰/۵۲۱

برازش مدل‌های اندازه‌گیری

در برازش مدل اندازه‌گیری از معیار پایایی نیز استفاده شده است که از سه طریق، سنجش بارهای عاملی، آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی بررسی می‌گردد. مقدار ملاک برای مناسب بودن ضرایب بارهای عاملی، ۰/۴ می‌باشد. چراکه هر چه این میزان در رابطه با یک سازه مشخص بیشتر باشد، آن شاخص سهم بیشتری در تبیین آن سازه ایفا می‌کند (هنسلر و همکاران، ۲۰۰۹). با توجه به نگاره (۲)، تمامی ضرایب بارهای عاملی از ۰/۴ بیشتر است که بیانگر مناسب بودن مدل‌های اندازه‌گیری مورداستفاده در این پژوهش می‌باشد.

نگاره ۲. بار عاملی هر یک از متغیرهای آشکار پژوهش

سازه‌ها	عنوان در مدل	زیر سازه	بار عاملی
ریسک سقوط قیمت سهام	SPCR	NCSKEW DUVOL EXTER_SIGMA	۰/۸۸۷ ۰/۹۳۵ ۰/۸۳۳ ۰/۷۱۰
کمیته حسابرسی	AC	INDAUD EXAUD AUDSIZE AUDMEET	۰/۸۱۰ ۰/۹۹۸ ۰/۸۵۵ ۰/۹۶۶

ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی نیز در صورتی که بالاتر از ۰/۷ باشد، حاکی از پایایی مناسب مدل می‌باشند. از آنجایی که ضریب پایایی عددی بین صفر تا یک می‌باشد که صفر نشانگر عدم وجود پایایی است و یک پایایی صد درصد را نشان می‌دهد. لذا هرچه میزان پایایی و آلفای کرونباخ به عدد یک نزدیک‌تر باشد بهتر است (هنسلر و همکاران، ۲۰۰۹). با توجه به نگاره (۳) مقادیر مربوط برای تمامی سازه‌ها بالاتر از ۰/۷ بوده که نشان‌دهنده پایایی مناسب مدل‌های اندازه‌گیری پژوهش است.

نگاره ۳. ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی متغیرهای پنهان

ضریب پایایی ترکیبی	ضریب آلفای کرونباخ	عنوان در مدل	متغیرهای پنهان
۰/۹۲۵	۰/۹۰۲	SPCR	ریسک سقوط قیمت سهام
۰/۸۶۹	۰/۸۳۳	AC	کمیت حسابرسی
۰/۹۶۶	۰/۹۱۲	FSC	قابلیت مقایسه صورت مالی
۰/۸۷۱	۰/۸۱۴	AC *FSC	کمیت حسابرسی × قابلیت مقایسه صورت مالی

برازش مدل ساختاری

بخش مدل ساختاری برخلاف مدل‌های اندازه‌گیری پژوهش، به متغیرهای آشکار کاری ندارد، بلکه تنها متغیرهای پنهان پژوهش همراه با روابط میان آن‌ها بررسی می‌شود. اولین معیار برای بررسی برازش مدل ساختاری در یک پژوهش، ضرایب R^2 مربوط به متغیرهای درون‌زا (وابسته) مدل است. R^2 معیاری است که نشان‌دهنده تأثیر یک متغیر برون‌زا بر یک متغیر درون‌زا بوده و سه مقدار ۰/۱۹؛ ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به‌عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی R^2 در نظر گرفته می‌شود. بدین معنی که این شاخص توانایی پیش‌بینی کلی مدل را مورد بررسی قرار می‌دهد. یعنی این که آیا مدل آزمون شده در پیش‌بینی متغیرهای پنهان درون‌زا موفق بوده است یا خیر (هنسلر و همکاران، ۲۰۰۹؛ حاجیها و چناری بوکت، ۱۳۹۷). مطابق با نگاره (۴) مقدار R^2 برای متغیر درون‌زای پژوهش محاسبه شده است که با توجه به مقادیر ملاک، می‌توان مناسب بودن برازش مدل ساختاری پژوهش را تأیید نمود. لازم به ذکر است که این ضریب برای متغیرهای برون‌زا محاسبه نمی‌گردد.

نگاره ۴. نتایج معیار R^2 متغیر درون‌زا

متغیر درون‌زا	عنوان در مدل	R^2
ریسک سقوط قیمت سهام	SPCR	۰/۳۲۸

دومین معیار برای بررسی برازش مدل ساختاری پژوهش، مقدار Q^2 متغیرهای درون‌زای مدل است. این معیار قدرت پیش‌بینی مدل را مشخص می‌سازد (هنسلر و همکاران، ۲۰۰۹). هر یک از سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ برای این معیار را به ترتیب بیانگر قدرت پیش‌بینی ضعیف، متوسط و قوی در مورد سازه مربوطه معرفی نموده‌اند.

با توجه به نگاره (۵)، مقدار Q^2 متغیر درون‌زا از ۰/۱۵ بیشتر شده است که نشان از قدرت پیش‌بینی قوی مدل دارد و برازش مناسب مدل ساختاری پژوهش را تأیید می‌کند.

نگاره ۵. نتایج معیار Q^2 در پیش‌بینی مدل

$Q^2 = 1 - \frac{SSE}{SSO}$	SSO	SSE	کل
۰/۸۷۳	۳۰۵	۴۸	ریسک سقوط قیمت سهام

برازش مدل کلی

پس از بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری و مدل ساختاری، مدل کلی معادلات ساختاری پژوهش باید با استفاده از معیار نیکویی برازش (GOF) بررسی گردد. مدل کلی شامل هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و ساختاری می‌شود و با تأیید برازش آن، بررسی برازش در یک مدل کامل می‌شود. برای بررسی برازش مدل کلی، از معیار GOF به شرح رابطه زیر، استفاده می‌شود (هنسلر و همکاران، ۲۰۰۹):

$$GOF = \sqrt{\overline{communalities} \times R^2}$$

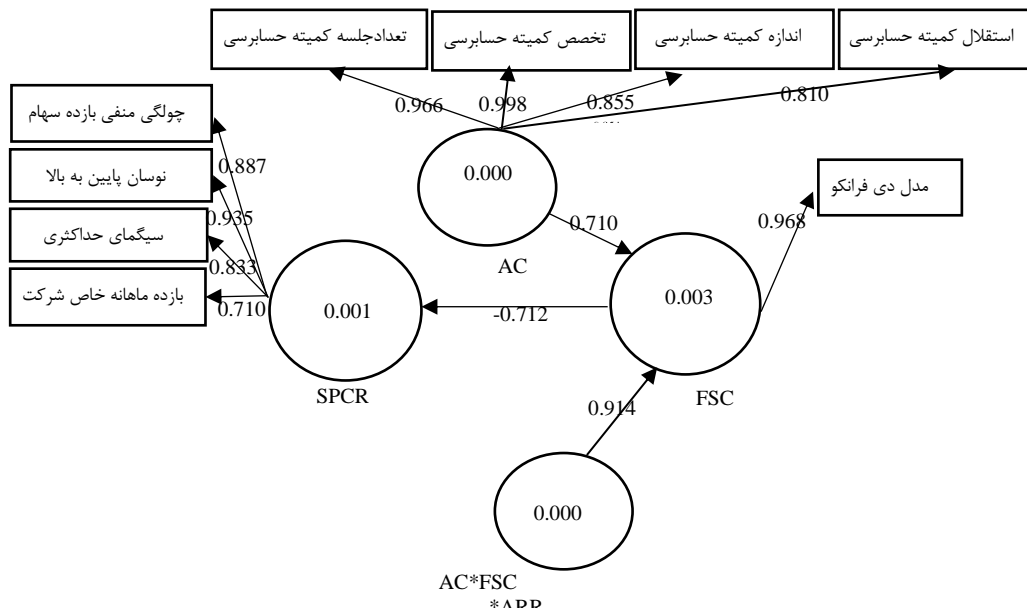
که در آن:

$\overline{communalities}$: میانگین مقادیر اشتراکی^۱ متغیرهای پنهان و R^2 : میانگین مقادیر ضریب تعیین متغیرهای درون‌زای مدل است. سه مقدار ۰/۲۵، ۰/۰۱ و ۰/۳۶ به ترتیب به‌عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF در نظر گرفته می‌شود. با توجه به این‌که مقدار به‌دست‌آمده برای مدل پژوهش، ۰/۴۸۷ است لذا برازش بسیار مناسب مدل کلی پژوهش تأیید می‌شود.

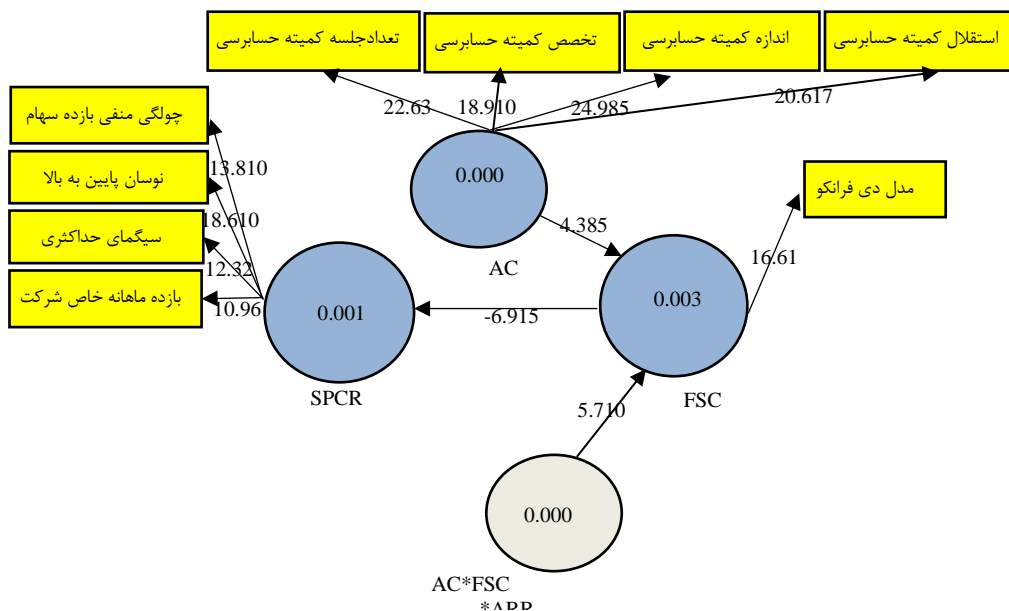
نتایج آزمون فرضیه‌ها

پس از بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری و مدل ساختاری و داشتن برازش مناسب مدل کلی و با توجه به شکل‌های (۱) و (۲) به بررسی نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش پرداخته می‌شود که نتایج آن در نگاره (۶) ارائه شده است:

^۱ شاخص‌های برازش این رویکرد مربوط به بررسی کفایت مدل در پیش‌بینی متغیرهای وابسته می‌شوند. در واقع این شاخص نشان می‌دهند که برای مدل اندازه‌گیری شاخص‌ها تا چه حد توانایی پیش‌بینی سازه زیربنایی خود را دارند و برای مدل ساختاری، متغیرهای بیرونی تا چه حد و با چه کیفیتی توانایی پیش‌بینی متغیرهای درونی مدل را دارند.

شکل (۱) - مدل پژوهش همراه با ضریب استانداردشده مسیر

شکل (۲) - مدل پژوهش همراه با مقادیر t-values

نگاره ۶. نتایج مربوط به آزمون فرضیه پژوهش

مسیر	علامت اختصاری	ضریب مسیر	آماره t	نتیجه آزمون فرضیه
قابلیت مقایسه صورت مالی <---> ریسک سقوط قیمت سهام	FSC <---> SPCR	-۰/۷۱۲	-۶/۹۱۵	پذیرش فرضیه
کمیته حسابرسی X قابلیت مقایسه صورت مالی <---> ریسک سقوط قیمت سهام	AC*FSC <---> SPCR	۰/۹۱۴	۵/۷۱۰	پذیرش فرضیه

همان‌طور که در جدول فوق ملاحظه می‌شود ضریب مسیر بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت، منفی (-۰/۷۱۲) و آماره t آن (-۶/۹۱۵) بزرگ‌تر از مقدار ۱/۹۶ بوده که حاکی از وجود رابطه منفی معنادار بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت‌ها می‌باشد. بر این اساس، فرضیه اول پژوهش رد نمی‌شود. همچنین، نتایج نشان می‌دهد که آماره t مربوط به متغیر اثر تعاملی کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی (۵/۷۱۰) بزرگ‌تر از مقدار ۱/۹۶ بوده و ضریب مسیر آن نیز (۰/۹۱۴) مثبت به‌دست‌آمده است. بدین ترتیب، فرضیه دوم پژوهش نیز در سطح خطای ۵ درصد رد نمی‌شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهادهای پژوهش

تحقیقات اخیر نشان می‌دهد که قابلیت مقایسه یکی از خصوصیات کیفی اصلی مرتبط با ارائه اطلاعات است که بر مفید بودن اطلاعات می‌افزاید. شواهد حاصل از پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که مدیران به‌طور منظم اخبار منفی را پنهان می‌کنند (علی و همکاران، ۲۰۱۵). همچنین مطابق با استدلال هاتون و همکاران (۲۰۰۹) ریسک سقوط قیمت سهام را اغلب ناشی از پنهان‌کاری مدیران در رابطه با اخبار بد در شرکت بیان کرده‌اند. طبق مدل نظری جین و مایرز (۲۰۰۶) اعتقاد بر این است که مدیران هرچقدر هم اقدام به پنهان‌کاری رویدادهای نامطلوب به خاطر حفظ شغل، دریافت پاداش بیشتر و حفظ اعتبار و سمت خود در شرکت کنند، این رویدادها و اخبار بد تجمیع می‌شوند و بالاخره در نهایت اخبارهای بد منتشر خواهند شد. انتشار اخبارهایی منجر به ریزش (سقوط) قیمت سهام به دلیل اطلاع سهامداران و سرمایه‌گذاران و عدم تمایل آن‌ها به قیمت‌گذاری بیشتر سهام خواهد شد. همچنین نقش نظارتی کمیته حسابرسی بر سه جنبه مهم از کیفیت گزارشگری مالی تأکید دارد. این انتظار وجود دارد که کمیته حسابرسی نقش بسزایی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ایفا کند. از سویی با توجه به مطالعات انجام‌شده در ارتباط با ریسک سقوط قیمت سهام شرکت مطابق با استدلال بلک و لیو (۲۰۰۷) و هاتون و همکاران (۲۰۰۹) خطر سقوط مورد انتظار (آتی) قیمت سهام، اغلب ناشی از پنهان‌کاری مدیران در رابطه با اخبار بد در شرکت بیان شده است. از این‌رو در پژوهش حاضر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با ریسک سقوط قیمت سهام شرکت‌ها و همچنین اثر تعدیلی کمیته حسابرسی به‌عنوان یکی از ویژگی‌های حاکمیت شرکتی به‌عنوان نقش نظارتی بر رابطه بین آن‌ها مورد بررسی قرار گرفت. نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش حاکی از آن است که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی موجب کاهش ریسک سقوط قیمت سهام شرکت می‌شود. در خصوص تأیید فرضیه فوق، می‌توان چنین استدلال نمود که افزایش قابلیت مقایسه عدم اطمینان، تحلیل نادرست سرمایه‌گذاران و ترس آن‌ها از کاهش بیشتر قیمت‌ها در دوران پیدایش بحران کاهش می‌یابد. مطالعات صورت گرفته نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاران اقدام به شناسایی عوامل مربوط به شفافیت صورت‌های مالی کرده‌اند و این عوامل را در بررسی مربوط به سقوط آتی قیمت سهام لحاظ می‌کنند. نتیجه به‌دست‌آمده از فرضیه حاضر با پژوهش‌های برادشاو و همکاران (۲۰۱۰)، کیم و همکاران (۲۰۱۱)، هاتون و همکاران (۲۰۰۹) و حاجیها و چناری بوکت (۱۳۹۷) همسو می‌باشد.

در فرضیه دوم پژوهش، اثر تعدیلی کمیته حسابرسی بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت‌ها مورد بررسی قرار گرفت. به‌طوری‌که وجود کمیته حسابرسی اثربخش، رفتار فرصت‌طلبانه و جانب‌دارانه مدیران را محدود می‌نماید و شناسایی سود را به تأخیر می‌اندازد، در نتیجه خالص دارایی‌ها و سود کمتر نشان داده می‌شوند. شناسایی به‌موقع زیان و مشخص بودن شرایط بالقوه آن برای سهامداران و اعتباردهندگان، موجب می‌شود که آن‌ها برای جلوگیری از زیان‌های بیشتر، واکنش سریع‌تری انجام دهند. بدین ترتیب وجود کمیته حسابرسی اثربخش را می‌توان سازوکار مؤثری دانست که ریسک سقوط قیمت سهام را کاهش داده و بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ریسک سقوط قیمت سهام اثرگذار است. نتیجه به‌دست‌آمده را می‌توان با پژوهش‌های طالب نیا و رجب دری (۱۳۹۷)، هیشام و همکاران (۲۰۱۴) و روحانا و همکاران (۲۰۱۴) در یک راستا است.

فهرست منابع

- * امیری، الهه و حاجیها و زهره. ۱۳۹۷. بررسی رابطه بین فعالیتهای کمیته حسابرسی و کیفیت سیستم کنترل داخلی در شرکتهای پذیرفته‌شده بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت. ۷ (۲۶)، ۷۱-۸۲.
- * توانگر حمزه کلایی، افسانه و اسکافی اصل، مهدی. ۱۳۹۷. ارتباط بین قدرت مدیرعامل، ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت کنترل داخلی. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۰ (۳۸)، ۱۸۷-۲۰۷.
- * جامعی، رضا و رستمیان، آزاده. ۱۳۹۵. تأثیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر ویژگی‌های سود پیش‌بینی‌شده. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۸ (۲۹)، ۱-۱۷.
- * حاجیها، زهره و چناری بوکت، حسن. ۱۳۹۷. قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و خطر سقوط مورد انتظار قیمت سهام. دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، ۱۱ (۳۹)، ۳۷-۴۸.
- * داوری، علی؛ رضازاده، آرش. ۱۳۹۷. مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار PLS، سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی.
- * صفری گرایلی، مهدی، رضائی پسته نوئی، یاسر و نوروزی، محمد. ۱۳۹۶. ارائه مدلی برای تبیین اثربخشی کمیته حسابرسی و محتوای ارزشی اطلاعات حسابداری. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت. ۶ (۲۴)، ۱۲-۱.
- * طالب نیا، قدرت اله و رجب دری، حسین. ۱۳۹۷. تأثیر کمیته حسابرسی بر ریسک سقوط قیمت سهام: با نگاهی به افشای داوطلبانه اخلاق. پژوهش‌های حسابداری مالی، ۱۰ (۱)، ۹۵-۱۱۰.
- * فخاری، حسین و رضائی پسته نوئی، یاسر. ۱۳۹۷. تأثیر کمیته حسابرسی بر محیط اطلاعاتی شرکت. حسابداری مدیریت، ۱۱ (۳۶)، ۶۳-۷۹.
- * فخاری، حسین؛ محمدی، جواد و حسن نتاج کردی، محسن. ۱۳۹۳. بررسی اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر مدیریت سود از طریق اقلام واقعی. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۲ (۴۶)، ۱۳۰-۱۵۴.
- * مرادزاده فرد، مهدی؛ نوروزی، محمد و محرم زاده، ناهید. ۱۳۹۶. اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی: آزمون تجربی رویکرد نظارتی. پژوهش‌های نوین در حسابداری و حسابرسی، ۱ (۴)، ۱۷۷-۱۹۸.
- * مهربان پور، محمدرضا؛ فرجی، امید و سجادی‌پور، رضا. (۱۳۹۹). نقش میانجی کیفیت گزارشگری مالی در رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۷ (۱)، ۱۵۳-۱۳۲.
- * Ali, A., Li, N., Zhang, W., (2015). Managers' career concerns and asymmetric disclosure of bad versus good news. Working paper, University of Texas at Dallas.
- * Amiri, E., Hajiha, Z. (2018). Investigating of the relationship between the audit committee activities and the quality of the internal control system in the firms accepted in Tehran Stock Exchange. Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge, 7(26), 71-82 (In Persian)
- * Andreou, P.C., Antoniou, C., Horton, J., & Louca, C. (2013). Corporate governance and firm-specific stock price crashes. www.ssrn.com.

- * Baxter, P., and J. Cotter, 2009, Audit committees and earnings quality, *Accounting and Finance* 49(2), 267–290.
- * Bedard, J., S. M. Chtourou, and L. Courteau, (2004). The effect of audit committee expertise, independence, and activity on aggressive earnings management, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 23 (2), 13–35.
- * Bilal. Chen, Songsheng & Komal, Bushra. (2018). Audit committee financial expertise and earnings quality: A meta-analysis, *Journal of Business Research*, 84, Pages 253-270.
- * Bleck, A., Liu, X., 2007. Market transparency and the accounting regime. *Journal of Accounting Research* 45(2), 229-256.
- * Bradshaw, M. T., Hutton, A. P., Marcus, A. J., Tehranian, H. 2010. Opacity, crash risk and option smirk curves. Working paper, Boston College.
- * Cao, C., C. Xia, and K.C. Chan. 2016. Social trust and stock price crash risk: Evidence from China. *International Review of Economics and Finance* 46:148-165.
- * De Franco, G., Kothari, S. P., Verdi, R. S. 2011. The benefits of financial statement comparability. *Journal of Accounting Research* 49(4), 895-931
- * DeFond, M., Hung, M., Li, S., Li, Y. 2013. Does mandatory IFRS adoption affect crash risk? *The Accounting Review* 90 (1), 265-299.
- * Dobija, Dorota. 2015. Exploring audit committee practices: oversight of financial reporting and external auditors in Poland, *Journal of Management & Governance*, February 2015, Volume 19, Issue 1, pp 113–143
- * Fakhari, H., Mohammadi, J., Hasannataj Kordi, M. (2015). An Investigation of the Audit Committee Characteristics Effects on Real Earnings Management. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 12 (46), 130-154. doi: 10.22054/qjma.2015.1679 (In Persian)
- * Fakhari, H., Rezaei Pitenoei, Y. (2018). Impact of Audit committee on the Companies Information Environment. *Management Accounting*, 11(36), 63-79 (In Persian)
- * FASB (Financial Accounting Standards Board). 2010. Statement of Financial Accounting Concepts No. 8. Conceptual Framework for Financial Reporting, Chapter 1, the Objective of General-Purpose Financial Reporting, and Chapter 3, Qualitative Characteristics of Useful Financial Information. Norwalk, CT: FASB.
- * Financial Accounting Standards Board (FASB) .1980. Qualitative Characteristics of Accounting Information. Norwalk, CT: Statement of Financial Accounting Concepts No.2 Available at <http://www.fasb.org/pdf/con2.pdf>.
- * Garcia-Sanchez, I., Garcia- Meca, E. & Cuadardo- Ballesteros. 2017. Do Financial Experts on Audit Committees Matter for Bank Insolvency Risk-Taking? The Monitoring role of Bank Regulation and Ethical Policy. *Journal of Business Research*, 76, 52-66.
- * Gong, G., Li, L. Y., Zhou, L. 2013. Earnings non-synchronicity and voluntary disclosure. *Contemporary Accounting Research* 30 (4), 1560-1589.
- * Hajiha, Z., Chenari Bouket, H. (2018). Financial Statement Comparability and Expected Stock Price Crash Risk. *Financial Knowledge of Securities Analysis*, 11(39), 37-48 (In Persian)
- * Henseler, Jörg; Ringle, Christian M; Sinkovics, Rudolf R. 2009. The use of partial least squares path modeling in international marketing, in Rudolf R. Sinkovics, Pervez N. Ghauri (ed.) *New Challenges to International Marketing*. *Advances in International Marketing*, 20, 277 – 319.
- * Hisham, K., Ishak, Z. and Abdul Manaf. N. 2014. The impact of audit committee characteristics on corporate voluntary disclosure. *International conference on Accounting Studies, ICAS 2014*, 18-19. Kuala Lumpur, Malaysia.
- * Hutton, A. P., Marcus, A. J., Tehranian, H. 2009. Opaque financial reports, R2, and crash risk. *Journal of Financial Economics* 94 (1), 67-86.

- * Hysham, R., Zainuddin, Y. H and Haron, H. 2014. The relationship between corporate social responsibility disclosure and corporate governance characteristics in Malaysian public listed companies, *Social responsibility Journal*, 5 (2), 212-226.
- * Jamei, Reza; Rostamian, Azadeh. (2016). The effect of the financial expertise of the members of the audit committee on the expected profit characteristics. *Financial Accounting and Auditing Research*, 8 (29), 1-17 (In Persian)
- * Jin, L., Myers, S., 2006. R2 around the world: New theory and new tests. *Journal of Financial Economics* 79 (2), 257-292.
- * Karamanou, I., and N. Vafeas. 2005. The association between corporate boards, audit committees, and management earnings forecasts: an empirical analysis, *Journal of Accounting Research* 43(3), 453-486
- * Kent, P., J. Routledge, and J. Stewart, 2010. Innate and discretionary accruals quality and corporate governance, *Accounting and Finance* 50(1), 171-195.
- * Kim, J. B., L. Li, L. Y. Lu, and Y. Yu. 2016. Financial statement comparability and expected crash risk, *Journal of Accounting and Economics* 61(2-3), 294-312
- * Kim, J.-B., Li, Y., Zhang, L. 2011a. Corporate tax avoidance and stock price crash risk: Firm-level analysis. *Journal of Financial Economics* 100(3), 639-662.
- * Kim, S., Kraft, P., Ryan, S. 2013. Financial statement comparability and credit risk. *Review of Accounting Studies* 18(3), 783-823.
- * Lang, M., Maffett, M., Owens, E. 2010. Earnings co movement and accounting comparability: The effects of mandatory IFRS adoption. Working paper, University of North Carolina at Chapel Hill.
- * Li, X., S. S. Wang, and X. Wang. 2017. Trust and stock price crash risk: Evidence from China. *Journal of Banking and Finance* 76:74-91.
- * Mangena, M., and R. Pike. 2005. the effect of audit committee shareholding, financial expertise and size on interim financial disclosures, *Accounting and Business Research* 35 (4), 327-349.
- * Mehrabanpour, M., Faraji, O., Sajadpour, R. (2020). The Mediating Role of Financial Reporting Quality on the Relationship between Financial Statement Comparability and Cash Holdings. *Accounting and Auditing Review*, 27(1), 132-153. doi: 10.22059/acctgrev.2020.280295.1008169 (In Persian).
- * Moradzadeh Fard, M., Norouzi, M., Moharamzadeh, N. (2018). The Effectiveness of the Audit Committee and Audit Quality: The Empirical Test of the Supervisory Approach. *Journal of New Researches in Accounting and Auditing*, 1(4), 177-198 (In Persian)
- * Phillips, F., R. Libby, and P. Libby. 2013. *Fundamentals of Financial Accounting*, 4th edn (McGraw-Hill Irwin, New York, NY).
- * Poretti, Cédric., Schatt, Alain & Bruynseels, Liesbeth. 2018. Audit committees' independence and the information content of earnings announcements in Western Europe. *Journal of Accounting Literature*, 40, Pages 29-53
- * Raghunandan, K., and D. V. Rama. 2007. Determinants of audit committee diligence, *Accounting Horizons* 21(3), 265-279.
- * Revsine, L., Collins, D., Johnson, W. B., & Mittelstaedt, H. F. 2011. *Financial reporting and analysis* (5th Ed.). New York, NY: McGraw-Hill Irwin.
- * Rohana, D.K., R. Malhotra. 2014. Characteristics of the Audit Committee on Voluntary Disclosure. September-October: 25-31.
- * Rohana, O., Farhana, I., Siti Maznah, M., and Nooraslinda, A. 2014. Influence of audit committee characteristics on voluntary ethics disclosure. *Social and Behavioral Sciences*; No. 145, Pp. 330 - 342.

- * Safari Gerayli, M., Rezaei Pitenoei, Y., Norouzi, M. (2017). A Model for Efficacy of audit committee and value relevance of accounting information: Structural equation modeling approach. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 6(24), 1-12 (In Persian)
- * Schipper, K. 2003. Principles-based accounting standards. *Accounting Horizons* 17(1), 61-72.
- * Sharma, V. D., and E. R. Iselin. 2012. The Association between audit committee multiple-directorships, tenure, and financial, auditing: *A Journal of Practice & Theory* 31(3), 149–175.
- * Sharma, V., V. Naiker, and B. Lee 2009. Determinants of audit committee meeting frequency: evidence from a voluntary governance system, *Accounting Horizons* 23(3), 245–263.
- * Talebnia, G., Rajabdorri, H. (2018). Effect of the Audit Committee on the Stock Prices Crash Risk: Looking at the Ethical Voluntary Disclosure. *Journal of Financial Accounting Research*, 10(1), 95-110. doi: 10.22108/far.2018.110700.1258 (In Persian)
- * Tavangar Hamzeh Kalaei, Afsaneh and Skafi Asl, Mehdi. (2018). Relationship between CEO power, audit committee characteristics, and quality of internal control. *Financial Accounting and Auditing Research*, 10 (38), 207-187 (In Persian)
- * Vafeas, N. 2005. Audit committees, boards, and the quality of reported earnings, *Contemporary Accounting Research* 22(4), 1093–1122.
- * Wang, C. 2014. Accounting standards harmonization and financial statement comparability: Evidence from transnational information transfer. *Journal of Accounting Research* 52(4), 955-992.

Providing a Model of the Relationship between the Financial Statements Comparability and Stock Price Crash Risk with Moderating role of the Audit Committee

Abbas Daryabari

Department of Accounting, Qeshm Branch, Islamic Azad University, Qeshm, Iran
abbas2972@yahoo.com

Mohammad Khodaei Valeh Zagherd

Department of Accounting, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
(Corresponding Author)
Gh_talebniya@yahoo.com

Ghodratolah Taleb Nia

Department of Accounting, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
m_khodaei@iau-Tnb.ac.ir

Faeyh Ahmadi

Department of Financial Management and Accounting, Qeshm Branch, Islamic Azad University, Qeshm, Iran
faeyhahmadi@ymail.com

Hamidreza Vakilifard

Department of Accounting, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
vakilifard.phd@gmail.com

Abstract

Comparability is one of the unique qualities of financial information that enhances its usefulness. The ability to compare financial statements as a specific feature of financial reporting quality can reduce managers' motivation to hide negative news. An effective audit committee, on the other hand, limits the opportunistic and biased behavior of managers and delays the identification of profits. Thus, the existence of an effective audit committee can be considered as an effective mechanism to reduce the Stock price crash risk and affect the relationship between the financial statement's comparability and Stock price crash risk. Therefore, based on this reasoning, the present study, using the structural equation modeling approach, examines the relationship between financial statements comparability with Stock price crash risk and the moderating effect of the audit committee on this relationship. The statistical sample of the present study consists of 126 companies listed in Tehran Stock Exchange 2012-2018. The findings show that the financial statements comparability reduces Stock price crash risk. In addition, the results show that the audit committee moderates and exacerbates the negative relationship between the financial statements comparability and Stock price crash risk.

Keywords: Financial Statements Comparability, Stock Price Crash Risk, Audit Committee, Structural Equations